

УДК 811.112.2:81*38:808.51
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-2-36>

СТИЛІСТИКА ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВ А. МЕРКЕЛЬ

Соколова О. В.

*аспірант кафедри німецької філології та перекладу
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-0684-2888
xenta.lime@gmail.com*

Ключові слова: промова, повтор, парцеляція, парантеза, політична комунікація.

У статті текст публічної промови трактується як соціальна дія суб'єкта, який формулює свої комунікативні інтенції відповідно до ситуації та соціокультурних умов спілкування, а також до загальної стратегії мовної поведінки та тактики взаємодії з адресатом.

Сучасний стан лінгвістичної парадигми характеризується антропоцентричним підходом, сутність якого полягає у зверненні до ролі людини в процесі породження та сприйняття мови. Особливу роль відіграє виявлення та вивчення найбільш ефективних засобів оптимізації вербального впливу на слухача, що є значним внеском у розвиток культури мовлення та політичної комунікації.

У статті стверджується, що динаміка суспільного розвитку тягне за собою зміни в сфері політичної комунікації й постійно висуває нові вимоги до мови. Створюється нове поле для формування відносин між державою та суспільством, між політиками та громадянами. У контексті таких зрушень на перший план виходить не тільки лінгвістичний аналіз публічних промов А. Меркель як окремого жанру політичного дискурсу, але й аналіз соціально-політичних обставин, за яких вони створюються.

Теоретичну основу дослідження становлять праці українських і зарубіжних фахівців у галузі: політичної лінгвістики та політичного дискурсу (А.П. Чудінов, Е.І. Шейгал), теорії риторики (Т.В. Нагорська, М.А. Чекунова), жанру публічної промови (М.О. Діденко, М.С. Дорофєєва, Х. Шойрле), теорії стилістичних фігур (І.Н. Чеплигіна, І.І. Радченко, К.А. Киянова), функціональної стилістики (І.Ю. Ковальчук, А.П. Сковородніков). Вказується на те, що кожен із проаналізованих образних мовних засобів має значні можливості для уточнення прагматичних інтенцій мовця і для посилення впливу оратора на слухачську аудиторію. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується значною кількістю проаналізованих німецьких прикладів (понад 400 мовних одиниць), а також застосуванням комплексної методики аналізу, із залученням сучасних комунікативно-прагматичних, дискурсивних методів і їх поєднанням із традиційними описовими прийомами.

STYLISTICS OF THE OFFICIAL SPEECHES OF A. MERKEL

Sokolova O. V.

Postgraduate Student at the Department of German Philology and Translation

Zaporizhzhia National University

Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-0684-2888

xenta.lime@gmail.com

Key words: *speech, repetition, parcelling, parentheses, political communication.*

The article interprets the term text of a public speech as a social action of the subject, which formulates its communicative intentions according to the situation and sociocultural conditions of communication and to the general strategy of language behavior and tactics of interaction with the recipient.

The current state of the linguistic paradigm is characterized by an anthropocentric approach. The essence of this approach is to address the role of a man in generation and in the process of perception of a language. The special role is played by the identification and study of the most effective expressions of optimizing of the verbal influence on the listener. That is a significant contribution to the development of speech culture and political communication.

The article argues that the dynamics of social development entails changes in the field of political communication and constantly makes new demands on language. A new field is being created for the formation of relations between the state and society, between politicians and citizens. In the context of such shifts, not only the linguistic analysis of Merkel's public speeches as a separate genre of political discourse comes to the fore, but also the analysis of the sociopolitical circumstances.

The theoretical basis consists of the works of Ukrainian and foreign experts in the field of political linguistics and political discourse (A.P. Chudinov, E.I. Sheigal), the theory of rhetoric (T.V. Nagorskaya, M.A. Chekunova), the genre of public speech (M.O. Didenko, M.S. Dorofeeva, H. Shoyrle), the theory of stylistic figures (I.N. Cheplygina, I.I. Radchenko, K.A. Kiyanova), functional stylistics (I.Y. Kovalchuk, A.P. Skovorodnikov).

It is pointed out that each of the analyzed figurative language expressions has significant opportunities to clarify the pragmatic intentions of the speaker, as well as to strengthen the influence of the speaker on the audience. The validity of the obtained results is ensured by a significant number of analyzed German examples (over 400 language units), using of complex methods of analysis, involving modern communicative-pragmatic, discursive methods and their combination with traditional descriptive techniques.

Метою дослідження є аналіз особливостей функціонування стилістичних фігур в дискурсі публічних промов федеральної канцлерки ФРН А. Меркель.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

– вивчити жанровий простір політичного дискурсу, визначити в ньому місце текстів публічних промов (ТПП);

– вивчити комплекс основних стилістичних засобів, характерних для ТПП на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин.

Об'єктом дослідження є дискурс публічних промов федеральної канцлерки ФРН А. Меркель, **предметом** дослідження слугують особливості стилістичного аранжування публічних промов.

Перебування на посаді федеральної канцлерки Німеччини випадає на період активного розвитку ЄС, міжнародних відношень. Актуальними для німецької спільноти залишаються проблеми політики щодо репатріантів та біженців з областей військових конфліктів, ситуація на Близькому Сході. Слід згадати також теми, яких традиційно торкається більшість політичних лідерів і які часто зазнають з їхнього боку нечіткої, мозаїчної інтерпретації, що обумовлюється різними політичними поглядами та переконаннями цих політиків: «єдність» (Einheit), справедливість (Gerechtigkeit), «державна» (Staat) тощо.

Більшість праць, присвячених промовам А. Меркель, стосується лексики, зокрема терміно-

логічної (економічної), антропонімічних номінацій, синтаксичної будови загалом. Учені зазначають, що лексичні одиниці, які використовуються федеральною канцлеркою, досить прості і стандартні, у них практично відсутня емоційно-експресивна лексика [1, с. 236]. Канцлерка уникає прямих звертань, що дає підставу дослідникам говорити про «сухість» і надмірну формальність її мови [2, с. 208–213; 3, с. 146].

Однак хотілось зауважити, що попри стриману емоційність та логічність промови, стилістика мовлення канцлерки демонструє певну образність у зображенні референтів або інтерпретації понять, що входять до певної референційної сфери.

Вживання таких стилістичних фігур, як тропи, дає змогу А. Меркель дати емоційну оцінку певному референту (людям, подіям, фактам, або самій собі).

Досить актуальною у дискурсі промов є тема партійного життя. У промові під час літньої конференції 2015 року федеральна канцлерка називає себе та своїх партійних побратимів з блоку ХДС/ХСС «двома колонами»: *Wir sind uns völlig einig, dass wir zwei Säulen haben, um denen helfen zu können, die Hilfe brauchen. Nach dem, was ich heute auch ausgeführt habe, muss man es auch schaffen, diejenigen, die keine Bleibeperspektive haben, schnell in ihre Heimatländer zurückzuführen.* Тема партійної єдності репрезентується також у метафоричній конструкції *einen kontinuierlichen Entwicklungspfad haben*, коли йдеться про розроблення спільної стратегічної лінії: *Ich denke, wir sollten auch nicht vergessen - Ich sage einmal: Ich denke eher, dass wir einen kontinuierlichen Entwicklungspfad haben werden.*

Про те, що спільність дій та їхня послідовність є запорукою позитивного результату, свідчать також є метафори з дискурсу промов, де йдеться про економічні реформи в Німеччині: *Wir sammeln im Augenblick alle Bemerkungen der Kommunen und auch der Länder. Das Ganze wird dann in eine Gesetzesinitiative münden müssen...* [Sommerkonf./2015]. Свою гордість за німецьку економіку пані Меркель виражає через вживання персоніфікації на кшталт: *Unsere Wirtschaft ist stark, unser Arbeitsmarkt ist robust, ja sogar aufnahmefähig* [Sommerkonf./2015]. Малий і середній бізнес вона метафорично називає «хребтом економіки»: *Das schadet unserem Mittelstand, dem Rückgrat unserer Wirtschaft* [Wirtschaftswachs./ 2012].

Соціально-економічне кредо канцлерки – «не сидіти без діла», діяти: *Nicht-Handeln kann aber unter Umständen viel teurer sein als handeln.* Щоб уникнути «небажаного» словосполучення «обмежені фінансові можливості», що має мінорне емоційне забарвлення, А. Меркель навіть вдається до вживання метафоричної конструкції з іменником

Spielraum. У своїй семантичній структурі цей іменник містить сему гри, тобто сему активності: *Es gibt eine Ungleichbehandlung bei der Rente für Mütter, die vor 1992 Kinder bekommen haben. Ihnen werden weniger Anerkennungszeiten angerechnet. Da unsere finanziellen Spielräume begrenzt sind und auch davon abhängen.*

У своїй новорічній промові від 31.12.2010 року канцлерка порушує таку мікротему зі сфери економіки, як криза. І вона пишається тим, що Німеччині найкраще вдалось її подолати і вживає для цього метафорично-метонімічний перенос *die Krise meistern: Die Zahl der Arbeitslosen ist die Niedrigste seit fast 20 Jahren. Deutschland hat die Krise wie kaum ein anderes Land gemeistert.* Далі у промові йдеться про необхідність зміцнення європейської грошової одиниці, для чого А. Меркель використовує метафору *den Euro stärken: Europa steht in diesen Monaten inmitten einer großen Bewährungsprobe. Wir müssen den Euro stärken.*

Узагалі, тема Євросоюзу є однією з центральних тем інтерв'ю, публічних промов та пресконференцій. На одній із таких конференцій (20.12.2013) розглядалося питання щодо членства України в ЄС. У промові А. Меркель зазначалось про готовність ЄС прийняти Україну як повноправного члена європейської спільноти. На це вказує метафорично-метонімічний прийом у такому реченні: *Die Europäische Union hält die Tür für die Ukraine weiter offen.*

У цій самій промові А. Меркель метафорично зображує також такий референт, як північно-атлантичний блок НАТО. Він порівнюється зі своєрідним гарантом стабільності (*Stabilitätsanker*) та спільних цінностей, які, зі свого боку, визначають спільні політичні дії (*Richtschnur für das gemeinsame Handeln*):

Der Kalte Krieg fand seinen Abschluss. Damals hat man darüber gesprochen: Brauchen wir so etwas wie die NATO noch? Wir wissen heute: Ja, wir brauchen die NATO als Stabilitätsanker in stürmischen Zeiten. Wir brauchen sie als Wertegemeinschaft, denn wir sollten nie vergessen, dass wir die NATO nicht nur als Militärbündnis gegründet haben, sondern als eine Wertegemeinschaft, in der Menschenrechte, Demokratie und Rechtsstaatlichkeit die Richtschnur für das gemeinsame Handeln sind.

Наголошення федеральною канцлеркою значущості референту є доволі логічним, враховуючи той факт, що Німеччина як член НАТО відіграє провідну роль на європейській військово-політичній арені. Вживанням метафори (*NATO-Speerspitze*) пані Меркель підкреслює позицію Німеччини як «флагмана» цього альянсу: *Wir sind in Litauen Rahmennation. Wir haben zum zweiten Mal die Führung der NATO-Speerspitze übernommen.* Водночас вона паралельно закликає до узгоджених,

«етичних» дій і стилістично оформлює це метафоричним сполученням *gemeinsame Kultur der Rüstungsexporte: Wenn wir in Europa nämlich keine gemeinsame Kultur der Rüstungsexporte haben, dann ist die Entwicklung von gemeinsamen Waffensystemen natürlich auch gefährdet*.

Наступним референтом, що зазнає стилістичного аранжування, є політика щодо іммігрантів і біженців. А. Меркель говорить про спектр проблем, що існують у цьому плані й позначає цей спектр метафорою *dickes Brett*, а дії щодо розв'язання проблем – дієсловом *bohren* у метафоричному значенні: *Ich weiß, welch dickes Brett das ist, das wir bohren müssen, aber es ist unabdingbar*.

Вживання метонімії в промовах А. Меркель має місце зазвичай тоді, коли йдеться про загальнополітичні відносини, контакти між країнами, де немає потреби в назвах конкретних політичних діячів: 1) *Versagt Europa in der Flüchtlingsfrage, geht diese enge Bindung mit den universellen Bürgerrechten kaputt*. 2) *Deshalb werden wir sehr vertrauensvoll und auch sehr kameradschaftlich und freundschaftlich mit der Türkei darüber sprechen, wie wir das machen können*.

Синтаксична структура дискурсу А. Меркель відіграє значну роль у залученні уваги аудиторії до того, про що йдеться. Анафоричні конструкції та комбінації із двох або трьох слів створюють особливі ритмічні форми, які додають дискурсу музикальність.

Не менш виразним прийомом у риторичі А. Меркель виявляються **повтори**. Вони є важливим засобом інтенсифікації виразності простого речення, що допомагають упорядкувати зміст, зробити відповідні акценти. Повтор фрази сприяє створенню максимальної напруженості й емоційності сказаного [4, с. 22].

Повтор як засіб вираження текстових категорій зв'язності й цілісності знаходить найбільше відображення в текстах тієї функціонально-стилістичної та жанрової належності, у яких автором тексту на перший план висувається експресія, надання впливу на адресата. До текстів, ключовою функцією яких є вплив, належать мовні твори насамперед публіцистичного стилю, зокрема й газетного [5, с. 131].

Виконання повторами фоноритмічної функції в політичних текстах сприяє наголошенню (акцентуванню) на певних положеннях у промові, виокремлює конкретні думки автора тощо, сприяє загальній ритмізації мовлення. Серед слів, на які падає акцент ораторки-доповідачки А. Меркель і які повторюються в тексті промови, ми спостерігаємо як самостійні слова (лексичний повтор), компоненти складних слів (морфологічний повтор), службові слова (сполучники як компоненти підрядних речень).

Самостійні слова або словосполучки в цій функції привертають увагу до референта, наго-

лошують на його важливості або винятковості в певній ситуації: *Wir haben am Anfang Millionen Heimatvertriebene integriert beziehungsweise die Heimatvertriebenen selbst haben einen großen Beitrag dazu geleistet*. У прикладі стосовно ЄС акцентується увага на ступені якості/міри дій: *Das hat die Europäische Union dazu gebracht, dass sie sehr viel konsistenter und sehr viel entschiedener die Partnerschaft mit Afrika entwickelt hat*.

Сила впливу адресанта на реципієнта пояснюється не тільки звуковим і лексичним наповненням повторюваних одиниць, але й неодноразовим контактним або дистантним повторенням мовної одиниці в межах певного контексту. Останній вид називають ще розширеним (з додатковими компонентами, що уточнюють чи розширюють її зміст) [6, с. 61]. Приклад **дистантного** повтору спостерігаємо в такому прикладі: *Wir sind ein Land, wir sind seit 25 Jahren ein Land, und das gehört sich nicht, das hat mit unserer Verfassung nichts zu tun*. У цьому прикладі дистантний повтор реалізується за допомогою дворазового повторення лексичних одиниць, відокремлених один від одного одним або декількома словами або кількома реченнями. Порядок із передачею експресивного значення такий повтор є засобом вираження нелінійного формування змісту шляхом додаткової деталізації висловленого раніше повідомлення або його частини [5, с. 132].

Типовим для публічної промови є розширення вихідної синтаксичної моделі за допомогою **ампліфікації**. У промові ампліфікація сприяє посиленню виразності та експресивності мовлення, що досягається за допомогою введення додаткових елементів із більш експресивним семантичним значенням. Знайдені приклади демонструють, що утворені в результаті такої експансії варіанти синтаксичних моделей є стилістично маркованими та слугують для посилення мовленнєвої виразності.

Акцентування уваги здійснюється завдяки повтору ключового слова *Vertrag*; у дальшому контексті воно вживається у складі композита й належить до розряду **морфологічних** повторів: *Ein Vertrag, der im Grunde für Europa gefunden wurde, ein Abrüstungsvertrag, der unsere Sicherheit betrifft, wird von den Vereinigten Staaten von Amerika und Russland in der Rechtsnachfolge der Sowjetunion gekündigt* [Rede zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz].

З метою наголосити на об'єкті мовлення пані Меркель вживає трикратний **синтаксичний** повтор у межах *складносурядного речення*: *Dieses Nicht-heraushalten-Können bedeutet dann letztlich auch, dass man sich Verbündete suchen muss, und dazu gehört für mich die Nato, dazu gehören für mich die Vereinigten Staaten von Amerika; dazu gehört an vielen Stellen aber auch die Einsicht,*

dass etwas auch ohne Russland nicht zu lösen ist°... [Sommerpressekonferenz 2015].

Повтор словосполучення в наступному прикладі має варіативний характер: *Die Zahl derjenigen, die heute für Flüchtlinge da sind, die Zahl der Helfenden, die Zahl derjenigen, die fremde Menschen durch die Städte und Ämter begleiten, sogar bei sich aufnehmen, überragt die Zahl der Hetzer und Fremdenfeinde um ein Vielfaches*... [Sommerpressekonferenz 2015]. У трикратному повторі спостерігається заміна у 2-му випадку компонента *derjenigen* на *Helfenden*. Такий прийом дає можливість *акцентувати увагу* на потрібному референті.

На особливу увагу у промовах А. Меркель заслуговують синтаксичні повтори, представлені сполучниками як ідентифікаторами підрядних речень. У наступному прикладі маємо справу з ускладненим складнопідрядним реченням, яке містить у своїй структурі два однотипних підрядних речення з додатковим сполучником *dass* та іменником *die Strukturen* у ролі підмета: *Das, was wir am Anfang des 21. Jahrhunderts – es ist ja jetzt das zweite Jahrzehnt des 21. Jahrhunderts – doch spüren, ist, dass die Strukturen, in denen wir arbeiten, im Grunde immer noch Strukturen sind, die aus den Schrecknissen des Zweiten Weltkriegs und des Nationalsozialismus entstanden sind, dass diese Strukturen aber unglaublich unter Druck geraten, weil die Entwicklungen erfordern, dass sie sich reformieren* [Rede zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz].

У промовах Меркель домінує повтор саме *головних членів речення*: ... *und wir wenden uns mit der ganzen Härte unseres Rechtsstaates gegen die, die andere Menschen anpöbeln, die andere Menschen angreifen, die ihre Unterkünfte in Brand setzen oder Gewalt anwenden wollen. Wir wenden uns gegen die, die zu Demonstrationen mit ihren Hassgesängen aufrufen* [Sommerpressekonferenz Merkel 2015].

Інтенція *спонування* реалізується через багаторазове вживання частини предиката – дієслова *müssen*: *Wir werden da aber noch viel Kraft und auch viele Ideen hineinstecken müssen, und wir werden auch viel mehr Gemeinsamkeit in der Europäischen Union entwickeln müssen und alle unsere Ideen zusammenpacken müssen, um zu versuchen, solche Konflikte zu lösen*.

Відомо, що найкраще запам'ятовуються ті частини конструкції, що є на початку, або наприкінці. У тексті промови таким елементом є назва суб'єкта дії у функції підмета, що винесена на початок речення. Повторення цього члена речення на початку кожного речення сприяє посиленню висловленої думки, образу, явища посиленню висловленої думки, образу, явища. Г.Я. Солганік зазначає, що паралельні зв'язки, посилені анафорою, мають суто емоційний, експресивний харак-

тер. За її допомогою повторюваний член речення (слово або словосполучення) зазнає сильного змістового виділення, наголошується логічно та емоційно [7, с. 34].

Анафора, як різновид лексичного повтору, традиційно використовується в промовах, надаючи рамковій конструкції також завершеності, циклічності, виразності. Наприклад, у привітанні свого колеги А. Меркель наголошує на його здобутках, вживаючи кілька разів ввічливий займенник *Sie*: *Deutschland ist so erfolgreich, weil Sie Tag für Tag Ihre Arbeit machen. Sie sind früh morgens auf den Beinen. Sie arbeiten im Schichtdienst, an Sonn- und Feiertagen. Sie kümmern sich um Aufträge und um Ihre Mitarbeiter. Sie meistern Ihren Alltag, wie schwer er oft auch sein mag* [Neujahrsansprache der Bundeskanzlerin].

Анафоричний повтор часто має двочленну структуру, інколи тричленну. Рідкісними, проте можливими, є речення з багаточленними повторами. У політичних промовах А. Меркель вдається до багаторазового повторного вживання займенника *wir* на початку речень, що дає можливість ідентифікувати цей повтор як колективне «*wir*» на європейському рівні (*wir* – Євросоюз):

Wir werden in den nächsten 18 Jahren bis zu 6 Millionen Menschen im erwerbsfähigen Alter weniger haben -jeder junge Mensch bei uns muss über Bildung und Ausbildung seine Chance bekommen. Wir müssen uns auch um die kümmern, die aus aller Welt zu uns gekommen sind und jetzt zu unserem Land gehören. Und wir müssen Forschung und Entwicklung fördern:

Wir werden in den nächsten 18 Jahren bis zu 6 Millionen Menschen im erwerbsfähigen Alter weniger haben -jeder junge Mensch bei uns muss über Bildung und Ausbildung seine Chance bekommen. Wir müssen uns auch um die kümmern, die aus aller Welt zu uns gekommen sind und jetzt zu unserem Land gehören. Und wir müssen Forschung und Entwicklung fördern: (...).

Як бачимо, для посилення ефекту консолідації європейського політичного простору А. Меркель вдається до семантичних прийомів вираження об'єднання: *Der Kalte Krieg fand seinen Abschluss. Damals hat man darüber gesprochen: Brauchen wir so etwas wie die NATO noch? Wir wissen heute: Ja, wir brauchen die NATO als Stabilitätsanker in stürmischen Zeiten. Wir brauchen sie als Wertegemeinschaft, denn wir sollten nie vergessen, dass wir die NATO nicht nur als Militärbündnis gegründet haben, sondern als eine Wertegemeinschaft, in der Menschenrechte, Demokratie und Rechtsstaatlichkeit die Richtschnur für das gemeinsame Handeln sind* [Rede von Bundeskanzlerin Merkel zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz am 16. Februar 2019 in München].

Єднання з народом і консолідація нації реалізуються в текстах промов А. Меркель не як абстрактне

об'єднання народу, а як спільні інтенції та дії народу та президента:

Wir wollen den Zusammenhalt in unserem Land stärken, (...)

Wir nehmen den Begriff von der Bildungsrepublik Deutschland ernst: (...)

Wir gehen den Weg zur modernsten Energieversorgung der Welt, die Klima und Umwelt schon und bezahlbar ist [Neujahrsansprache der Bundeskanzlerin].

Тактика єднання реалізує завдання згуртування слухачів для усвідомлення ними самих себе як окремого «народу» чи соціуму. Водночас як індивідуальна ідентичність (**ich**) дещо відступає на задній план. Трапляються випадки, коли канцлерка щось стверджує/спростовує від свого імені:

Ich will an die Bankenrettung erinnern.

Ich will an den Atomausstieg erinnern, (...).

Ich will an die Naturkatastrophen erinnern, (...)

[Sommerpressekonferenz von Merkel 2015].

У своїх висловлюваннях А. Меркель говорить про згуртованість та єдність європейців, до яких відносить себе і свій народ. Ця тема (EU-Einheit) є надзвичайно актуальною для сучасного Євросоюзу, оскільки він перебуває в кризовій ситуації. Одна з можливостей виходу зі складного економічного й політичного становища – інтеграція всіх вхідних у нього країн.

У своїх виступах А. Меркель активно застосовує тактику «підхоплення висловлювань односторонців/опонентів», що досягається використанням **парантези**. Її застосування дає змогу німецькій канцлерці зберігати й підтримувати атмосферу відкритого діалогу, дуже благотворно впливає на свідомість масової аудиторії та сприяє зміцненню позитивного політичного іміджу оратора:

Allerdings – Reiner Haseloff hat es gesagt – es wurde strategisch klug entschieden, darauf hinzuwirken, dass die vielen Fachkräfte, die auch über Familiengenerationen hinweg über eine herausragende Tradition im Bereich der Chemie verfügen, nicht einfach irgendwohin abwandern, sondern hier das Chemiedreieck neu gestalten.

Загальне призначення парантези полягає в тому, що вона передає суб'єктивно-модальне ставлення мовця й різні емоційно-оціночні смисли, повідомляє додаткову до основного матеріалу інформацію, а також актуалізує фонові знання комунікантів [1, с. 236].

Серед найбільш частотних розглянутих явищ спостерігається переважання парантез, що виконують *функцію відсилання*. Так, виступаючи з промовою, А. Меркель посилається на попередню подію:

Wir hatten ja nach dem Mauerfall durchaus die Hoffnung – in der Zeit ist dann auch die NATO-Russland-Grundakte entstanden –, dass wir zu einem besseren Miteinander kommen [Rede Merkel zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz].

За допомогою подібних парантез політикиня значною мірою розширює комунікативний план і збільшує смислове навантаження висловлювання, вносячи в нього зміст попередніх мовних дій, релевантних для учасників спілкування.

Ще однією частотною функцією парантези в публічних промовах є функція *уточнення інформації* (1): *Das, was wir am Anfang des 21. Jahrhunderts – es ist ja jetzt das zweite Jahrzehnt des 21. Jahrhunderts – doch spüren, ist, dass die Strukturen, in denen wir arbeiten, im Grunde immer noch Strukturen sind, die aus den Schrecknissen des Zweiten Weltkriegs und des Nationalsozialismus entstanden sind, dass diese Strukturen aber unglaublich unter Druck geraten, weil die Entwicklungen erfordern, dass sie sich reformieren* [Rede Merkel zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz]. Така супроводжувальна інформація оживлює висловлювання, робить його більш актуальним.

У наступну групу входять парантези, які виражають суб'єктивно-модальне ставлення політикині до висловлення, містять інтерпретацію та оцінку явищ дійсності: *Dann geht es natürlich um die langfristigen Wohnungs- und Arbeitsperspektiven. In jeder Erstaufnahmeeinrichtungen – so wäre es idealerweise sinnvoll – müsste auch gleich die Bundesagentur für Arbeit sitzen* [Sommerpressekonferenz Merkel 2015].

Очевидно, що, крім інформації, яка транслюється федеральною канцлеркою, у політичній промові також міститься оцінка. Як уже згадувалося вище, мета публічної політичної мови полягає в переконанні і спонуканні аудиторії до певних дій. Для цього політикиня вдається до оцінки – «провідного засобу спонукання» [8, с. 51]: *2014 erfolgte im März die Annexion der Krim – ein klar völkerrechtswidriges Verhalten – und anschließend – Petro Poroschenko ist hier – der Angriff auf die Ostukraine* [Rede Merkel zur 55. Münchner].

Нерідко в текстах публічних виступів можна натрапити на типізовані парантезичні вставки, які реалізують *функцію виділення*. Поява подібних стійких елементів зумовлена природою усного дискурсу: *Sie wächst noch, auch – das möchte ich hier ausdrücklich erwähnen – dank vieler wunderbarer Berichte darüber von Ihnen, den Medien, gerade in den letzten Tagen* [Sommerpressekonferenz Merkel 2015].

Під час виступу політикині важливими є парантези, які виражають емоційний стан суб'єкта мовлення: *In Deutschland – das ist erfreulich – hat sich eine vielversprechende Gründerszene entwickelt* [Pressekonferenz Merkel Rat am 19. und 20.12.2013]. Використання таких лексем, як *traurig, erfreulich*, слугує створенню єдиного між адресантом і адресатом емоційного настрою і загальної палітри почуттів, що, за справедливим зауваженням

А.П. Чудинова, є необхідною умовою для переконання [8, с. 67].

Варто звернути увагу також на такий елемент стилістики А. Меркель, як винесення одного з елементів реченнєвої структури за межі речення. Це зумовлює створення окремого висловлювання, що посилює смислову значущість уміщеної в ньому інформації, актуалізує й посилює її, надає виразності, хоча між частинами зберігається формальна і смислова залежність. Такий феномен називається **парцеляцією**. Він актуалізує експресивно-смисловий бік виразу, формуючи основну ідею лаконічно й чітко, що, безсумнівно, зацікавить читача під час ознайомлення з матеріалом [9, с. 22].

Існує думка, що парцелят – це самостійне речення, яке входить до складу більшої синтаксичної одиниці як її компонент. На формально-граматичному рівні парцеляція пов'язується з процесом поширення простих речень у тексті, тому що одна частина конструкції функціонує як *тема*, а друга також набуває ознак *реми*. Цей погляд базується на інтонаційній завершеності конструкцій та комунікативній достатності [10, с. 40–43].

На думку А.В. Швеца, *парцельований елемент* можна класифікувати залежно від його синтаксичної функції. У ролі парцелята виділяються *підмет*, який підкреслює чи конкретизує тему речення; 2) присудок; 3) обставина; 4) означення [11, с. 30]. Про підметову функцію парцелята можна сказати, що винесення його на початок речення наголошує на його значенні та робить висловлення федеральної канцлерки більш експресивним: *Unser Wirtschaftswachstum, die Sicherheit unserer Arbeitsplätze – das ist sehr eng an die Entwicklung in Europa gekoppelt* [Weiter Wirtschaftswachstum ermöglichen 2012].

Отже, у парцеляції засобом актуалізації та виділення виступають другорядні члени, доказом чого служать їхні широкі контекстуальні зв'язки – наявність у композиційно вузлових відрізках тексту. Логічне виділення якогось факту, деталі чи події лежить в основі експресивного ефекту *уточнювальних* парцелятивів: *Gleichzeitig müssen wir alles dafür tun, dass wir weiter Wachstum haben und immer weniger Arbeitslose* [Weiter Wirtschaftswachstum ermöglichen, 2012].

Тема базової частини виявляється обмеженою, вказуючи на час, місце тощо здійснення якого-небудь факту, а рема показує реальний зміст цього факту, наприклад: *Das hat dazu geführt, dass in diesem Jahr etwa 38 Prozent mehr Kredite gegeben werden konnten, insgesamt Kredite in Höhe von 62 Milliarden Euro* [Pressekonferenz Merkel 20.12.2013].

У промовах А. Меркель парцельована частина становить такі фрагменти, що виконують спільну синтаксичну функцію, мають спільне значення та

морфологічну віднесеність, тобто є однорідними. Інакше кажучи, **парцеляція** в її промовах тісно пов'язана з **повтором**:

1) *Der Bund wird alles in seiner Macht Stehende tun - zusammen mit den Ländern, zusammen mit den Kommunen - , um genau das durchzusetzen* [Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel 2015].

2) *Das muss dann auch in Form von Rückführungen in die Heimatländer umgesetzt werden, in Form von Einreisesperren (повтор, парцеляція), die es dann auch geben muss* [Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel 2015].

Аналіз промов показав, що найбільш частотними стилістичними елементами промов А. Меркель є метафора, метонімія, повтор, парантеза та парцеляція. Перспективним вважається дослідження офіційних промов інших політичних лідерів Німеччини на предмет вживання стилістичних прийомів, риторичних фігур та їхнього взаємозв'язку з історичними подіями в країні та у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киянова К.А. К вопросу о функционировании парантез в публичной речи (на материале выступлений А. Меркель). *Мир науки, культуры, образования. Серия: Языкознание и литературоведение*. 2019. С. 235–238.
2. Scheuerle Ch. Die deutschen Kanzler im Fernsehen. Theatrale Darstellungsstrategien von Politikern im Schlüsselmedium der Nachkriegsgeschichte. Bielefeldt: transcript Verl., 2009.
3. Osang A. Ankunft in der neuen Mitte : Reportagen und Porträts. Berlin : Links, 2000.
4. Чеплыгина И.Н. Повтор как структурное средство актуализации в языковой картине мира В. Набокова. Ростов н/Д : ИУБиП, 2002. 131 с.
5. Радченко И.И. Повтор как средство реализации лингвистической категории экспресивности в тексте газетной статьи. *Научная мысль Владикавказа*. Владикавказ, 2013. С. 129–134.
6. Разинкина Н.М. Об одном из способов синтаксической организации научной прозы (стилистический прием параллелизма). *Лингвистика и методика преподавания иностранных языков*. Сб. ст. Москва, 1976. С. 59–90.
7. Солганик Г.Я. Стилистика текста : учеб. пособие. 9-е изд. Москва : Флинта: Наука, 2009. 256 с.
8. Чудинов А.П. Современная политическая коммуникация. Екатеринбург : УрГПУ, 2009. 292 с.
9. Багдасарова А.Р. Явление парцелляции в освещении современной лингвистики. *Молодой научный работник*. Ереванский госуниверситет, 1977. № 3. С. 21–25.

10. Рогова К.А. Синтаксические особенности публицистической речи. Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1975. 71 с.
11. Швец А.В. Публицистический стиль современного русского литературного языка: о некоторых особенностях синтаксического строя современной газетной речи и тенденция ее развития. Київ : Вища школа, Изд-во при КГУ, 1979. 127 с.
12. Reden von A. Merkel. URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/866580!search>

REFERENCES

1. Kiyanova, K.A. (2019) To the question of the functioning of parentheses in public speech (based on the speeches of A. Merkel) [K voprosu o funktsionirovanii parantez v publichnoy rechi (na materiale vyistupleniy A. Merkel)] *The world of science, culture, education. Series: Linguistics and Literary Studies*, P. 235-238.
2. Scheuerle Ch.(2009) The German Chancellor on TV. Theatrical representation strategies of politicians in the key medium of post-war history. Bielefeldt: transcript Verl.
3. Osang A. (2000) Arrival in the new center: reports and portraits. Berlin: Left.Radchenko, I.I. (2013) Repetition as a means of realizing the linguistic category of expressiveness in the text of a newspaper article [Povtor kak sredstvo realizatsii lingvisticheskoy kategorii ekspressivnosti v tekste gazetnoy stati]. *Scientific thought of Vladikavkaz* : Vladikavkaz, P. 129-134.
4. Cheplygina, I.N. (2002) Repetition as a structural means of actualization in the linguistic picture of the world of V. Nabokov [Povtor kak strukturnoe sredstvo aktualizatsii v yazykovoy kartine mira V. Nabokova]. Rostov Private educational institution of Higher Education South University, 131 p.
5. Radchenko, I.I. (2013) Repetition as a means of realizing the linguistic category of expressiveness in the text of a newspaper article [Povtor kak sredstvo realizatsii lingvisticheskoy kategorii ekspressivnosti v tekste gazetnoy stati]. *Scientific thought of Vladikavkaz*. Vladikavkaz, P. 129-134.
6. Razinkina, N.M. (1976) On one of the ways of syntactic organization of scientific prose (stylistic method of parallelism) [Ob odnom iz sposobov sintaksicheskoy organizatsii nauchnoy prozyi (stilisticheskiy priem parallelizma)]. *Linguistics and methods of teaching foreign languages* : Collection of scientific works. Moscow, P. 59-90.
7. Solganik, G.Y. (2009) Stylistics of the text [Stilistika teksta]. Textbook Moscow: Flinta: Nauka, Vol. 9, 256 p.
8. Chudinov, A.P. (2009) Modern political communication [Sovremennaya politicheskaya kommunikatsiya]. Ekaterinburg: Ural State Pedagogical University, 292 p.
9. Bagdasarova, A.R. (1977) The phenomenon of parcelling in the coverage of modern linguistics [Yavlenie partsellyatsii v osveschenii sovremennoy lingvistiki]. *Young scientist*. Yerevan State University, Vol. 3. P. 21-25.
10. Rogova, K.A. (1975) Syntactic features of journalistic speech [Sintaksicheskie osobennosti publitsisticheskoy rechi]. Leningrad Publishing of the University, 71 p.
11. Shvets A.V. Journalistic style of modern Russian literary language: about some features of the syntactic structure of modern newspaper speech and tendencies of its development. Київ : Вища школа, Изд-во при КГУ, 1979. 127 с.
12. Reden von A. Merkel. URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/866580!search>